

Силабус
навчальної дисципліни
Логопедія
2022-2023 навчальний рік

Освітня програма «Логопедія. Спеціальна психологія»
Спеціальність 016 Спеціальна освіта
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Викладач (і)	Линдіна Євгенія Юріївна
Посилання на сайт	http://bdpu.org/faculties/fdssso/structure-fdssso/kaf-psychology/composition-kaf-psychology/lyndina/
Контактний тел.	+380502203014
Е-mail викладача:	evgeniyalyndina.bgpu@gmail.com
Графік консультацій	понеділок

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Звітність
3/90	16	14	60	залік

Семестр: осінній/весняний

Мова навчання: українська

Ключові слова: логопедія, дизартрія, стерта дизартрія, порушення просодичної сторони мовлення, загальний недорозвиток мовлення, системне порушення.

Мета курсу: озброєння здобувачів вищої освіти загальними та спеціальними компетентностями, формування уявлень про структуру порушеного мовленнєвого розвитку, про засоби попередження, виявлення та усунення різних мовленнєвих порушень у дітей та дорослих, що забезпечують повноцінний загальний особистісний розвиток, їх подальше успішне навчання та освіти.

Предмет курсу - процес корекції мовленнєвих порушень.

Компетентності та програмні результати навчання:

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні набути таких **компетентностей**:

ЗК-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК-8. Здатність працювати в команді.

ЗК-9. Здатність до міжособистісної взаємодії.

СК-1. Усвідомлення сучасних концепцій і теорій функціонування, обмеження життєдіяльності, розвитку, навчання, виховання і соціалізації осіб з особливими освітніми потребами.

СК-2. Здатність до аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду становлення і розвитку спеціальної та інклюзивної освіти.

СК-3. Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.

СК-4. Здатність планувати та організовувати освітньо-корекційну роботу з урахуванням структури та особливостей порушення (інтелекту, мовлення, слуху, зору, опорно-рухових функцій тощо), актуального стану та потенційних можливостей осіб із особливими освітніми потребами.

СК-7. Здатність дотримуватися вимог до організації корекційно-розвивального освітнього середовища.

СК-8. Готовність до діагностико-консультативної діяльності.

Результати навчання:

РН1. Знати сучасні теоретичні основи спеціальної освіти відповідно до спеціалізації, застосовувати методи теоретичного та експериментального дослідження у професійній діяльності, релевантні статистичні методи обробки отриманої інформації, узагальнювати результати дослідження.

РН2. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування конкретних задач спеціальної та інклюзивної освіти.

РН3. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності у контексті професійних завдань.

РН4. Застосовувати для розв'язування складних задач спеціальної освіти сучасні методи діагностики психофізичного розвитку дітей, критично оцінювати достовірність одержаних результатів оцінювання, з'ясувати на основі їх інтерпретації особливі освітні потреби дітей.

РН5. Розуміти принципи, методи, форми та сутність організації освітньо-корекційного процесу в різних типах закладів.

РН6. Планувати освітньо-корекційну роботу на основі результатів психолого-педагогічної діагностики осіб з особливими освітніми потребами з врахуванням їхніх вікових та індивідуально-типологічних відмінностей.

РН7. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією та професійним дискурсом.

РН8. Організовувати і здійснювати психолого-педагогічне вивчення дітей з особливостями психофізичного розвитку, діагностико-консультативну діяльність.

РН10. Здійснювати спостереження за дітьми з психофізичними

порушеннями (інтелекту, мовлення, зору, слуху, опорно-рухових функцій тощо), реалізовувати корекційно-педагогічну роботу з урахуванням їхніх психофізичних, вікових особливостей, індивідуальних освітніх потреб, можливостей та здібностей.

РН11. Застосовувати у професійній діяльності знання про методики, технології, форми і засоби реабілітації та корекційно-розвивального навчання дітей з особливими освітніми потребами.

РН12. Аргументувати, планувати та надавати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомогу) відповідно до рівня розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності дитини з особливими освітніми потребами.

РН16. Приймати обґрунтовані рішення з урахуванням цілей, ресурсних і законодавчих обмежень, ціннісних орієнтирів.

Зміст курсу:

Змістовий модуль 17. Поняття про дизартрію.

Тема 33. Основні відомості про етіопатогенетичні механізми дизартрії.

Історичні відомості з проблем дизартрій. Аналіз сучасних теорій про дизартричні порушення та статистичні відомості про їх поширеність. Зв'язок дизартрії з органічним ураженням моторних структур центральної нервової системи. Патогенез, клініко-фізіологічні та психолінгвістичні аспекти дизартрії. Структура мовленнєвого дефекту при дизартрії. Ступені дизартрії. Основні синдроми дизартрії.

Тема 34. Форми дизартрії за клінічною класифікацією.

Сучасні підходи до класифікації дизартрії. Класифікація дизартрії за О. Правдіною. Кіркова дизартрія: місце локалізації мозкового ураження, симптоматика та прояв. Мозочкова дизартрія: місце локалізації мозкового ураження, симптоматика та патогенетичні особливості рухових порушень. Екстрапірамідна дизартрія: місце локалізації мозкового ураження, симптоматика та патогенетичні особливості рухових порушень. Бульбарна дизартрія: місце локалізації мозкового ураження, симптоматика та прояв (порушення артикуляції, звуковимови). Псевдобульбарна дизартрія: місце локалізації мозкового ураження, симптоматика та прояв (порушення артикуляції, звуковимови).

Змістовий модуль 18. Класифікація дизартрій в залежності від різних критеріїв.

Тема 35. Форми дизартрії на основі клініко-фонетичного аналізу вимовних порушень.

Класифікація дизартрії в залежності від синдромологічного підходу (за І. Панченко). Спастика-паретична форма дизартрії. Спастика-ригідна форма дизартрії. Гиперкінетична форма дизартрії. Атактична форма дизартрії. Змішана форма дизартрії. Класифікація дизартрії в залежності від ступеня розуміння мовлення для оточуючих (за Ж. Тардьє). Суть, прояви, причини класифікація дизартричних порушень (за М. Шеремет).

Тема 36. Психолого-педагогічна характеристика дітей з дизартрією.

Характеристика загального і мовленнєвого розвитку дітей з дизартричними порушеннями. Особливості психомоторної та мовленнєвої діяльності дітей із дизартрією. Особливості формування мовленнєвих систем, форм і функцій мовленнєвої діяльності на різних етапах онтогенезу; функціональні перебудови в артикуляційному механізмі на фоні дизартрії. Психолого-педагогічна характеристика дітей з дизартрією і аномалією. Роль соціальних факторів у розвитку синдрому дизартрії і виникненні вторинних мовленнєвих і немовленнєвих розладів.

Змістовий модуль 19. Обстеження дітей з дизартрією.

Тема 37. Схема та методика проведення обстеження дітей із дизартрією.

Схема і методика збору анамнезу. Характеристика структурно-змістовних моделей обстеження мовлення і немовленнєвих процесів у дітей з дизартрією. Вивчення анамнестичних даних та обстеження стану артикуляційного апарату. Обстеження стану м'язової мускулатури. Обстеження звуковимови та лексико-граматичної сторони мовлення. Обстеження просодичної сторони мовлення. Обстеження фонематичного сприймання. Обстеження читання та письма. Обстеження моторних та сенсорних функцій. Обстеження динамічного праксису. Дослідження просторового праксису. Дослідження конструктивного праксису. Дослідження праксису пози руки. Дослідження психомоторного праксису. Вивчення відчуття ритму.

Аналіз і інтерпретація матеріалів обстеження з залученням даних нейрофізіології, нейропсихології, психології, лінгвістики, психолінгвістики. Орієнтація обстеження на з'ясування механізмів порушення мовлення, диференціальну діагностику, формулювання висновків корекційно-методичного характеру.

Тема 38. Основні напрями корекційно-педагогічного впливу при дизартрії.

Основні напрями комплексної реабілітації дітей та підлітків із дизартрією. Принципи корекційно-педагогічного впливу при дизартрії. Організація і зміст роботи, що забезпечує умови формування правильної звуковимови у дітей з дизартрією (медикаментозне і фізіотерапевтичне лікування; лікувальна фізкультура; логоритміка; загальний, спеціальний та

логопедичний масаж, пасивна і активна гімнастика артикуляційного апарату; аромо-і фітотерапія). Виховання бажання і потреби правильного мовлення і впевненості в необхідності і ефективності логокорекційної роботи.

Основні напрями логопедичної роботи при корекції дизартричних порушень мовлення у дітей дошкільного віку. Спеціальна корекційна робота із молодшими школярами із дизартрією. Спеціальна корекційна робота із підлітками з дизартрією.

Змістовий модуль 20. Основні напрями комплексної реабілітації дітей та підлітків із дизартрією.

Тема 39. Логопедичні технології при корекції дизартрії.

Вправи для усунення гіперсалівації та послаблення гіперкінезів. Нормалізація м'язового тону за допомогою масажу. Особливості використання вправ для розвитку дихання при дизартрії. Вправи спрямовані на розвиток артикуляційної моторики. Методика розвитку рухів в суглобах. Вправи для розвитку ручної вмілості та тонкої моторики пальців рук у дошкільників з використанням ігрових прийомів. Ритмізація загальної та дрібної моторики у молодших школярів з дизартрією. Активізація невербальних способів спілкування. Міогімнастика. Сенсорне виховання дітей з дизартрією. Розвиток інтонаційної виразності мовлення. Розвиток звуковимови, словника і граматичного ладу мовлення.

Тема 40. Мовленнєва терапія при різних формах дизартрії.

Мовленнєва терапія при різних формах дизартрії: логопедична робота при бульбарній дизартрії; мовленнєва терапія при псевдобульбарній формі дизартрії; особливості корекції при екстрапірамідній формі дизартрії; становлення мовлення при мозочковій дизартрії; логопедичні заходи при коркових дизартріях: при кінестетичній постцентральної корковій дизартрії; при кінетичній премоторній корковій дизартрії. Попередження і подолання труднощів формування навичок письма у дітей з дизартрією.

Змістовий модуль № 21. Загальний недорозвиток мовлення як системне мовленнєве порушення.

Тема 41. Симптоматика загального недорозвитку мовлення.

Загальний недорозвиток мовлення як системне мовленнєве порушення. Медичний, психологічний, психолінгвістичний аспекти проблеми загального недорозвитку мовлення. Причини виникнення загального недорозвитку мовлення: перинатальна енцефалопатія (гіпоксична, травматична, білірубінова); резидуально-органічне ураження мозку. Види загального недорозвитку мовлення (за О. Мастюковою).

Специфічні відхилення в формуванні всіх компонентів мовленнєвої системи при ЗНМ: фонетико-фонематичної; лексичної; граматичної; зв'язного мовлення. Особливості немовленнєвих функцій у дітей.

Тема 42. Рівні загального недорозвитку мовлення.

Періодизація загального недорозвитку мовлення (за Р. Левіною). Стан імпресивного та експресивного мовлення у дітей із першим рівнем недорозвитку мовлення. Стан імпресивного та експресивного мовлення у дітей із другим рівнем недорозвитку мовлення. Характеристика імпресивного та експресивного мовлення дітей із третім рівнем розвитку мовлення. Психолого-педагогічна характеристика дошкільників із загальним недорозвитком мовлення.

Змістовий модуль № 22. Логопедична робота при загальному недорозвитку мовлення.

Тема 43. Діагностика загального недорозвитку мовлення.

Організація та етапи діагностичного обстеження дітей із ЗНМ. Збір анамнестичних даних. Спостереження за дітьми із загальним недорозвитком мовлення у процесі ігрової та навчальної діяльності. Обстеження немовленнєвої сфери дітей із загальним недорозвитком мовлення. Обстеження мовлення дітей із загальним недорозвитком мовлення. Зміст та методики обстеження лексичної сторони мовлення дітей. Зміст та методики обстеження граматичної сторони мовлення дітей. Обстеження зв'язного мовлення дітей із загальним недорозвитком мовлення. Обстеження фонологічної сторони мовлення дітей із загальним недорозвитком мовлення. Діагностичні критерії для визначення рівня загального недорозвитку мовлення. Формулювання висновку логопедичного обстеження.

Тема 44. Зміст та методика логопедичної роботи при загальному недорозвитку мовлення.

Основні принципи корекційної роботи при ЗНМ (С. Шаховська). Основні напрями корекційної роботи при ЗНМ (Т. Філічева, Г. Чіркава). Логопедична робота з дітьми першого-другого рівнів мовленнєвого розвитку: розвиток розуміння мовлення; розвиток фонематичного слуху; однослівні речення; формування словникового запасу; формування граматичного рівня мовлення. Логопедична робота з дітьми третього рівня мовленнєвого розвитку: формування звукового рівня мовлення, формування словникового запасу; формування граматичного рівня мовлення, формування зв'язного мовлення. Підготовка дітей із загальним недорозвитком мовлення до школи. Особливості логопедичної роботи з дітьми із загальним недорозвитком мовлення шкільного віку.

Методи навчання:

І. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

1) за джерелом інформації:

- *словесні*: лекція із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій, семінари, пояснення, розповідь, бесіда;

- *наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація;

- *практичні*: вправи.

2) за логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) за ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) за ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо), ретроспективний метод.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): курс складається з лекцій, практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи. Заняття проводяться у формі бліц-опитувань, практичних вправ, висловлювання власної точки зору заохочується; нетерпимість до академічного плагіату.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: технічне (ноутбук, проектор); програмне (Moodle, репозитарій); наочність (презентації), логопедичні зонди, дидактичний матеріал.

Система оцінювання та вимоги: контроль за навчальною діяльністю здобувачів передбачає проводитися за допомогою усного опитування, виконання тестових та практичних завдань, самостійної й індивідуальної робіт та підсумкового контролю.

Шкала нарахування рейтингових балів

№ п/п	Види робіт	Кількість балів
1	Рейтингове оцінювання курсу аудиторних занять та самостійної роботи:	
1.1	Підготовка фіксованого виступу	1-5 балів
1.2	Участь у обговоренні питань плану аудиторних занять	1-5 балів
1.3	Використання додаткових літературних джерел,	1-5 балів

	анотації статей	
1.4	Підготовка реферату	1-5 балів
1.5	Підготовка наукового повідомлення	1-5 балів
1.6	Самостійне опрацювання окремих питань	1-5 балів
1.7	Тестування	1-5 балів
1.8	Перевірка зошита (конспектів)	1-5 балів
2	Форми модульного контролю:	
2.1	Глибоке розкриття всіх питань	5 балів
2.2	Повна, коротка відповідь	4 бали
2.3	Коротка відповідь з кількома помилками	3 бали
2.4	Неповна відповідь	2 бали
2.5	Неповна відповідь зі значною кількістю недоліків	1 бал
2.6	Незадовільна відповідь	0 балів
2.7	Модульна контрольна робота	40 балів
3	Штрафні бали:	
3.1	За відсутність на аудиторних заняттях	мінус 2 бали
3.2	Неготовність до аудиторних заняття	мінус 3 бали

Максимальна кількість балів, що нараховується за підсумковий контроль 50 балів.

Критеріями оцінювання є:

Бали	Критерії оцінювання
«Відмінно» 40 – 50	Відповіді, в яких навчальний матеріал відтворюється в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Спостерігається глибоке володіння матеріалом, здобувач висловлює власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал. Практичне завдання виконане правильно, як з використанням типового алгоритму, так і

	за самостійно розробленим алгоритмом.
«Добре» 15 – 39	Відповіді, в яких відтворюється значна частина навчального матеріалу. Здобувач виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки. Питання висвітлює повно, висвітлення їх завершене висновками, виявлене уміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. У відповідях допущені несуттєві помилки, в усних відповідях – неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення слухача до фактів.
«Задовільно» 1 – 14	Відповіді, в яких відтворюються основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; здобувач у цілому оволодів суттю питань з даної теми, виявляє знання матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу. У практичних завданнях припущені несуттєві помилки.

Загальна кількість балів за вивчений курс обчислюється таким чином: підраховується кількість балів, набраних під час поточного контролю за всіма заліковими модулями та ділиться на загальну кількість кредитів (визначається середній арифметичний бал). Потім до отриманого показника додаються бали, набрані під час контрольної роботи.

Поточний контроль										Усього	Контроль	Залік
ЗК №1		ЗК № 2		ЗК № 3		ЗК № 4		ЗК № 5				
ЗМ 1	ЗМ 2	ЗМ 3	ЗМ4	ЗМ 5	ЗМ 6	ЗМ 7	ЗМ8	ЗМ 7	ЗМ8	250/5 =50	50	100
25	25	25	25	25	25	25	25	25	25			

ЗМ1, ЗМ2 ... – змістові модулі.

ЗМ №1+ЗМ № 2 = ЗК 1

Оцінювання знань здійснюється за такою шкалою підсумкового контролю: позитивні оцінки — «відмінно», «добре», «задовільно», негативна оцінка — «незадовільно». Оцінки за шкалою виставляються на підставі накопичуваної бальної шкали. Мінімальний бал для отримання позитивної оцінки – 50. Максимальний бал – 100. Крок шкали – 1.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX
1-34	F

Список рекомендованих джерел

Базова

1. Дегтяренко Т. М. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами: навчальний посібник для ВНЗ. Суми: Університетська книга, 2018. 302 с.
2. Лепетченко М. В. Логопедія. Дизартрія : навчально-методичний посібник. Дніпро, 2015. 36 с.
3. Линдіна Є. Ю., Ревуцька О. В. Технології логопедичного обстеження. Бердянськ: БДПУ, 2021. 245 с.
4. Логопедія: підручник / за ред. М. К. Шеремет. К.: Видавничий Дім «Слово», 2018. 856 с.
5. Марченко, І.С. Спеціальна методика розвитку мовлення (логопедична робота з корекції порушень мовлення у дошкільників) : навчальний посібник.3-е видання. К. : Слово, 2015. 312 с.
6. Н. В. Чередніченко, В. В. Гайдеєнко, О. А. Бурдейна, Н. Ю. Алексеева, О. А. Мележик. Формування та корекція складової структури слова у

дітей із порушеннями мовленнєвого розвитку : навчально-методичний посібник. Київ, 2019. 130 с.

7. Пасічник Н. А. Логопедичні вправи та завдання. К.: Ред. загальнопедагог. газет, 2014. 128 с.

8. Рібцун, Ю.В. Учні початкових класів із тяжкими порушеннями мовлення: навчання та розвиток : навчально-методичний посібник. Львів : Світ, 2020. 264 с.

9. Ревуцька О. В. Вибрані питання логопедії: навчальний посібник. Бердянськ : ФОП Ткачук О.В, 2014. 288 с.

10. Савченко М. А. Методика виправлення вад вимови фонем у дітей. Тернопіль : Навч. книга Богдан, 2011. 160 с.

11. Соботович Є. Ф. Вибрані праці з логопедії / упор. В. В. Тищенко, Є. Ю. Линдіна К.: Вид. дім Дмитра Бураго, 2015. 308 с.

12. Українська спеціальна педагогіка в персоналіях: навч.посібник / за заг. ред. В. І. Бондаря, В. М. Синьова. Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2021. 428 с.

13. Хрестоматія з логопедії / авт. кол.: М. Шеремет та ін. Київ: Книга-плюс, 2019. 496 с.

14. Чередніченко Н. В. Порушення письма у молодших школярів : діагностика та корекція : навчально-методичний посібник. К. : ДІА, 2018. 248 с.

15. Шеремет М. К., О. В. Ревуцька. Логопедія: корекційна робота при дислалії. Київ, 2009. 224 с.

Допоміжна

1. Малярчук А. Я. Виправлення вад мовлення : звуки К, Г. Харків: навчальний посібник. Київ: Літера ЛТД, 2019. 64 с.\

2. Пасічник Н. А. Логопедичні вправи та завдання. К.: Ред. загальнопедагог. газет, 2014. 128 с.

3. Савченко М. А. Методика виправлення порушень вимови фонем у дітей. Тернопіль : Навч. книга Богдан, 2011. 160 с.

4. Шевченко О. Розвиток логопедичної допомоги в Україні. Дефектологія. 2003. №2. С. 49-53.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека БДПУ <http://edu.bdpu.org>

2. Сайт БДПУ <http://bdpu.org>

3. Електронна навчальна платформа Moodle БДПУ
<https://edu.bdpu.org/course/view.php?id=866>